

HANİF'İN MANZUM KIRK HADİS TERCÜMESİ ŞERHİ

Cemal AKSU*

Hanif's Poetic Explanation of 40 Hadith

It has become traditional in eastern civilizations to produce works containing 40 hadith since the second century of the Islamic calendar. The purposes of the authors in doing this, among many others, are gaining the Prophet's praise and affection, being beneficial to people and presenting their work to statespersons. Turkish literature had yielded some outstanding examples in this tradition. The work of Hanif, an 18th century poem, "Poetic Explanation of 40 Hadith" is a work of this kind.

Keywords: Kırk Hadis, Hanif, Kırk Hadith of the Hanif,

Kırk Hadislere Genel Bir Bakış

Başta kırk hadis ezberlemeyi teşvik eden "Ümmetim için din emirlerine dair kırk hadis hıfzedeni Allahü Teâlâ fakihler ve âlimler zümresi arasında haşreder" hadisi olmak üzere; halka faydalı olmak, hayır duâ almak, müelliflerin hadis ilminde olduğu kadar edebiyatta da nasibinin olduğunu göstermek istemesi, geleceğe kalacak bir eser bırakmak gibi pek çok sebeple kırk tane hadis seçip bir arada toplama çalışmalarının ilk örnekleri, Buhârî, Müslim, Ebu Dâvûd, Nesâî, Tirmizî ve İbn Mâce'nin eserlerini yazmalarından hemen sonra, hicrî ikinci asırdan itibaren görülmektedir¹ İlk kırk hadis eserinin sahiplerinden biri olan ve bu türün gelişmesinde, tercüme ve şerhlerin ortaya çıkmasında tesiri bulunan Nevevî'nin (m. 1277) ismini burada zikretmek gerekir.²

İlk örneklerin ardından şekil, muhteva, hadis tercihleri gibi pek çok konuda kırk hadis eserleri hızlı bir gelişme göstermiştir. Bir örnek vermek gerekirse; şekil bakımından mensur (Aşık Çelebi ve İsmail Ankaravî vs..) ve manzum (Ali Şir Nevâî, Fuzûlî vs..) seçmeler olduğu gibi hem nesir hem nazım karışık tasnif edilen kırk hadisler de (Ali b. Hacı Mustafa, Okçuzâde) mevcuttur. Yahut muhtevaya bakıldığı zaman bazı seçkilerde yalnız hadis metninin alınması yanında bazılarında

* Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

¹ Abdülkadir Karahan, *İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, Ankara 1991, s. 3-18.

² Nevevî'nin Kırk Hadis'i son olarak Ahmed Naîm tarafından tercüme ve neşredilmiştir. İmam Nevevî, *Kırk Hadis*, (Terc. Ahmed Naîm), Ankara 1991.

kısa izah ve hikayelerin eklendiği görülmektedir. Hatırda kolay kalacak hadislerin toplanması, ok atmayı, ilim öğrenmeyi teşvik eden, hadis-i kudsîlerin, iman veya ibadetle ilgili hadislerin bir arada toplandığı kırk hadis kitaplarına da tesadüf edilmektedir.

Müelliflerin kırk hadis tertip etme gaye ve sebepleri şöylece tesbit edilebilir:

a. En önemli amil daha önce de belirtildiği gibi ‘men hafeze’ olarak da bilinen ve kırk hadis toplamayı teşvik eden hadistir. Bu hadisın değişik rivayetlerinde ‘...ben ona kıyamette şefaatçi olurum’ ifadesi de bulunmaktadır. Kırk hadis eserlerinin pek çoğunun başında bu hadis zikredilmiş ve telifin sebebi olarak gösterilmiştir. Bu hadisın sahih olup olmadığı hakkında değişik görüşler olmakla beraber uyandırdığı tesir doğu kültüründe kendine mahsus bir yol açmıştır. Bu hadis bir tarafa, Hz. Peygamber’in sünnetini yaymak eserlerin telifi için başlı başına bir sebep olmuştur. Mesela daha çok Somuncu Baba olarak tanınan, Hacı Bayram-ı Veli’nin mürcüdi Şeyh Hamid-i Veli’nin Kırk Hadis şerhinin mukaddimesinde ‘men hafeze’ hadisi yerine, ayet ve hadisleri tebliğ etmenin fazileti hakkında senetleri daha sağlam hadisler zikredilmiştir.³

Bu arada kırk sayısının doğu kültüründeki öneminin de herhalde bu çalışmalara tesiri vardır.

b. İkinci bir sebep te daha evvel bu tarza rağbetten dolayı ediplerin geleneği sürdürme istekleridir.

c. Bir rica veya istekle kaleme alınan kırk hadis mecmualarına da tesadüf edilmektedir. Genellikle bir sohbet esnasında, dost meclisinde, bir devlet adamının çevresindeki alimlere veya hocanın talebeye isteği üzerine tertip edilen mecmualar da vardır.

d. Devlet adamlarına sunulmak üzere kaleme alınan kırk hadisler de mevcuttur. Okuyanlardan hayır dua almak, rahmet vesilesi olması gibi sebeplerde kırk hadislerin toplandığı görülmektedir.

e. Müellifin ilgi duyduğu bir konu hakkında kırk hadis tertip etmesi de başka bir sebep olarak gösterilebilir.

Bu gibi sebeplerle telif edilmiş kırk hadislerin muhtevalarında da bir tasnife gidilebilir. Öncelikle muhtevanın şekline bakıldığında;

- Yalnızca hadis metinlerinin toplandığı,
- Hadislerin genel izahlarının yapıldığı

³ İ.Hakkı Ünal, “İslam Kültüründe Kırk Hadis Geleneği ve Şeyh Hamid-i Veli’nin Hadis-i Erbain Şerhi”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt 39, Ankara 1999, s.137-146.

- Hadislerin ayet ve başka hadislerle açıklandığı, hatta ilgili hikayelerle genişletildiği

Kırk hadis mecmuaları mevcuttur. Seçilen hadislerde bazı sınırlandırmalara da rastlamak mümkündür. Mesela senetleri sahih hadislerden oluşanlar; Hz. Peygamber ve ailesi hakkındakiler; hafızada kalması kolay hadisler; Hz. Peygamber'in hutbelerinden oluşan hadisler; noktasız harflerden seçilenler vs.. bu sınırlandırmalar arasında sayılabilir.

Muhtevalarının mahiyetine bakıldığında çok farklı konularda tertip edilen kırk hadislere tesadüf edilmektedir. Bunlar da şöylece tasnif edilebilir:

- İmanın / İslamın şartları; Kuran-ı Kerim'in faziletleri; dini emirler hakkında,

- Tasavvuf hakkında,

- Zikir, dua ve peygambere salat ü selam hakkında,

- İlim tahsili ve alimlerin itibarı hakkında,

- Siyasi konularda, devlet yönetimi ile ilgili mevzularda,

- Cihad hakkında,

- Toplumsal ve ahlaki öğütlerle ilgili,

- Tıp ve hastalıklar konusunda,

- Bir yerin; bir mesleğin (yazı vs..) fazileti hakkında,

Yukarıdaki konulardan biri ile ilgili seçilmiş hadislerden oluşan eserler olduğu gibi muhtelif konulardan seçilmiş hadislerin toplandığı eserlerin sayısı da bir hayli fazladır.⁴

B. Türk Edebiyatında Kırk Hadislerin Gelişimi

Türk edebiyatında ilk örneğini *Nehcü'l-Ferâdis* (tercüme tarihi m. 1358) ile vermiş olan Kırk hadis tercümeleri XV. asırdan itibaren Kemal Ümmî, Hazîni, Melâmî Dede, Emir Muhaddis Mukaddes, Fuzûlî gibi pek çok edibin elinde gelişme göstermiştir. Bunlar arasında 16. yüzyılda Latîfî'nin *Subhatü'l-Uşşâk*'ı, 17. yüzyılda da Hâkânî'nin tercümelerinin ayrı bir yeri vardır. *Subhatü'l-Uşşâk* yüz hadisin tercümesi olmasına rağmen Latîfî bu eseri bir kırk hadis tercümesi şeklinde kaleme aldığını söylemektedir.

16.yüzyıl şairlerinden Fevrî, kırk hadis tertip etmedeki gayesini şefaate nail olmak yanında divanındaki bazı sözlerin yanlış anlaşılmasından doğacak günaha

⁴ *Keşfu'z-Zünun* (c.I. ,52 vd.) ve *Izahü'l-Meknun* (c.II, 53)'da Kırk Hadis tertip eden müellifler ve eserleri sıralanmıştır. Kırk hadisler konusunda en tafsilatlı bilgi Abdülkadir Karahan'ın *İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis* eserinde mevcuttur. Dr. Selahattin Yıldırım'ın *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları I*(Osmanlı Hadis Araştırmaları, İstanbul 2000) isimli eseri de kırk hadisler hakkındaki en son neşirlerden biridir.

karşı bir kefarete olması şeklinde ifade eder. Buna dayanak olarak da mukaddimede ‘iyi iş yapanların on katı sevap kazanacağı, buna karşılık kötü iş yapanların sadece karşılığını göreceği’ manasındaki hadisi zikreder. Eserinin adı ise *Kühl-i Dîde-i A’yân*’dır.⁵

Hilye sahibi Hâkânî’nin tertip ettiği ve mesnevî tarzında yazdığı Kırk Hadisi hacimli bir eser olmakla beraber her hadisin ardından uzun bir kıssa yahut şerh bölümünün gelmesiyle diğer tercümelere ayrılır. Yine bu asır müelliflerinden Feyzî-i Kefevî iki ayrı kırk hadis tertip etmiştir. Hulefâ-i Râşidîn’e mahsus hadisleri toplayan Kemaleddin Mehmed’in tercümesi, sanatlı bir lisanla yazılan kırk hadislerin belli başlı örneği olan Okçuzâde’nin Ahsenü’l-Hadis’i, tekke müdafaasında tertip edilen İsmâil Rusûhî Ankaravî’nin mensur kırk hadisi 17. yüzyılın elimizde nüshaları mevcut kırk hadis eserleridir.

17. yüzyıl alimlerinden Okçuzâde Mehmed Şâhî’nin eseri daha sonra birkaç sefer neşredilmiştir. Eserde hadislerin kıtalar halinde tercüme edilmesinin ardından nesir olarak ve daha çok tasavvufî açıdan izahlar eklenmiştir. Seçilen hadislerin metni aruz veznine uygundur ve tercüme kıtalarının son mısraını oluşturur. Tercümeyle birlikte hadislerin şerh edilmesi, hadislerin yer aldığı kaynaklara işaret edilmesi, bazı hadislerde kullanılan veznin belirtilmesi vb.. yönlerden diğer tercümelere göre farklıdır.⁶

Kırk hadis tertip ve tercümelere bakımından 18. asır da hayli zengin mahsulleri barındırmaktadır. Sultan III. Ahmed’in yakalandığı hastalıktan kurtulması için Osmanzâde Tâib bir kırk hadis tertiplemeyi adadığı, padişahın sıhhat bulması üzerine şairin kaleme aldığı Sıhhat-âbâd isimli eser yüzyılın ilk kırk hadis tercümesidir. Bursalı İsmail Hakkı’nın tercümesi ise daha sonra üç defa basılacaktır. Asrın ortalarında Müstakimzâde Süleyman Saadeddin Efendi biri Arapça, üçü Türkçe olmak üzere dört adet ayrı kırk hadis tertip etmiştir. 18. asırdan sonra da bu nev’i kesintiye uğramaksızın pek çok örnek vermeye devam etmiştir ki bütün bu tasnif ve tercümelere bu makalede bahsedilemeyecek kadar çoktur. Badece belli başlıları verilen bu eserler bile kırk hadis mevzuunun Türk edebiyatında ne derece revaç bulduğunu göstermektedir.

Kırk Hadis tasnif ve tercüme konusunda kendine mahsus bir yol açan başka bir eser de Abdurrahman Molla Câmî’ye aittir. Molla Câmî’nin (m.1492) Farsça kaleme aldığı Hadis-i Erbaîn’i, başta yakın dostu Ali Şir Nevâî tarafından tercüme edilmiştir. Molla Câmî, *Nefâhatü’l-Üns*, *Baharistan*, *Yûsuf u Züleyha*, *Divanları* gibi pek çok mevzuda eserleriyle Türk edebiyatına öncü şair ve evliya tezkireleri, mesnevî edebiyatı gibi konularda müelliflere tesirli olmuştur. Kütüphanelerde bir

⁵ Hasan Aksoy, “Fevri’nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 13-15, İstanbul 1997, s.121-130.

⁶ Alim Yıldız, “Okçuzade Mehmed Şahi ve Manzum Kırk Hadis Tercümesi: Ahsenü’l-Hadis”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı XVII, İzmir 2003, ss.91-124.

çok yazması bulunan ve *Erbain* adıyla Tahran'da da (h.1295) neşredilen *Kırk Hadis*'i bu eserlerden biridir.⁷ Aynı tertip üzere ilk önce bu eseri Ali Şir Nevâî Türkçe'ye çevirmiştir. Bundan sonraki tercüme üzerine büyük tesiri olan eserin sahibi Nevâî, kırk hadis metninden önce 23 beyitlik manzum bir giriş kısmı yazmış ve bu kısımda hamdele ve salvelenin ardından 'eserleriyle dünyada haklı bir şöhret elde eden' Molla Câmî'den bahsetmiştir. Nevâî, Câmî'nin Buhârî ve Müslim hadislerini dikkatlice okuduğunu ve bunlar arasından seçtiği kırk hadisi topladığını; Farsça bilenler tarafından kolayca anlaşılacak olan bu eseri Türkçe bilenlerin de istifade etmesi amacıyla kendisinin de Türkçe'ye çevirdiğini ve Molla Câmî'nin duâsıyla bu işi bir iki gün içinde hallettiğini bu giriş kısmında anlatmaktadır. Bu giriş kısmından sonra hadis tercüme kitalar halinde verilmiştir.⁸

Molla Câmî'nin eseri Nevâî'den sonra Fuzûlî tarafından tercüme edilmiştir. Fuzûlî, Câmî'yi de andığı mensur kısa bir mukaddimeden sonra tercümeye geçer. Burada kaydedilmesi gereken Fuzûlî'nin şairliğini bu eserde de göstermesi ve diğer tercüme arasında eserini seçkin bir yere oturtmasıdır.⁹

17. yüzyılda Câmî'nin eserinin Rihletî tarafından tercüme edildiği görülmektedir. Üslup konusunda Molla Câmî'ye sadık kalan Rihletî'nin ardından Nâbî de eseri tercüme etmiştir. A. Karahan, Nâbî'nin tercümesinin Rihletî'ye göre daha başarılı olmakla beraber Fuzûlî'ye yetişemediğini belirtir.¹⁰ Nâbî mütevazî bir üslupla kaleme aldığı mukaddimede bu durumu kendisi de itiraf etmektedir. Câmî'nin ezberlenmesi kolay kırk hadisi seçerek nazmen Farsça'ya çevirdiğini ve kendisinin de Türkçe bilenlerin istifadesine sunmak ve rahmetle yad edilmek amacıyla eseri tercüme ettiğini söyler ve ardından aşağıdaki beyitle mukaddimeyi tamamlar:

Gerçi haddim değil benim Nâbî
Şerh-i âsâr-ı Seyyid-i 'âlem
Lîk benden mukaddem olmuşlar
Niceler dahi cebhe-sây-ı kalem

Nâbî, tercümesinin sonuna eserin yazılış tarihini gösteren bir beyit eklemiştir. Beyitte eserin adı *Şerh-i Cihil Hadis-i Nebî* şeklindedir.¹¹

⁷ Ömer Okumuş, "Câmî, Abdurrahman", *DİA*, c.7, s.94-99.

⁸ Agah Sırrı Levend, *Ali Şir Nevâî*, C.IV (Divanlar ile Hamse Dışındaki Eserler), s.17-24.

⁹ Kemal Edib Kürkçüoğlu, *Kırk Hadis Tercümesi*, MEB Yayınları, İstanbul 1951. Bu neşirde hadisin senetsiz metninin ardından tercümesi, Câmî'nin Farsça tercümesi ve bu tercümenin Türkçe'ye nakli, son olarak da Fuzûlî'nin kıtası verilmiştir.

¹⁰ A. Karahan, "Câmî'nin *Arbaîn*'i ve Türkçe Tercümelei", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1952, C.IV, Sayı IV, s. 345-371.

¹¹ Her ne kadar Necib Asım ve K. E. Kürkçüoğlu gibi araştırmacılar neşrettikleri eserlerde tercüme kelimesini kullanmışlarsa da Nâbî eserini kırk hadisin şerhi şeklinde nitelendirmektedir. Hanif de giriş

Câmî'nin eseri 18.yüzyılda da Antakyalı Münif tarafından tercüme edilmiştir. Münif'in tercümesi, Câmî'den sonra en çok Fuzûlî'yi hatırlatmaktadır. Münif'in bazı tercümelerinde Câmî'nin etkisi bir mısraın yahut tamlamanın olduğu gibi alınması şeklinde görülür. Bu, ifadeye sadık kalma kaygısından ileri gelen bir durumdur. Münif'in yazma divanlarının başında bulunan bu eserin birinde, Câmî'nin topladığı hadislerin hepsinin Hz. Ali tarafından rivayet edildiği kaydı bulunmaktadır.¹²

Bunlardan başka anonim bir tercümenin de bulunduğunu söylemek gerekir.¹³ Molla Câmî'nin Kırk Hadisi ve mütercimlerinden Nevâî'nin, Nâbî'nin ve Münif'in tercümeleri kronolojik sıraya göre Necib Asım tarafından neşredilmiştir.¹⁴ Bunlardan başka Ahmet Sevgi, Câmî'nin kırk hadisinin Müfid isimli bir şair tarafından da tercüme edildiğini tesbit etmiştir. Müellifi kesin olarak bilinmeyen eser, A.Sevgi'nin kanaatine göre Bursalı Müfid Seyyid Abdulkerim Efendi'ye aittir. Şair bir rübai ile esere başladıktan sonra hadisleri, metinlerinin ardından önce Arapça bir beyitle sonra Türkçe bir rübai ile tercüme ve şerh etmektedir. Tercümelerinde oldukça serbest davranan Müfid Efendi'nin eseri başarılı bir Câmî tercümesidir.¹⁵

Molla Câmî ve Nevâî'nin çevresindeki ediplerden Hüseyin Vâiz'in de Risâletü'l-Âliyye fi'l-ahâdisi'l-Nebeviyye isimli bir kırk hadis mecmuası tertip ettiğini belirtmek gerekir. Bu eserin Türk edebiyatı açısından önemi ise 17. yüzyılda Abdurrahman b. Hasan ve Seyyid Kadri isimli müellifler tarafından Türkçeye tercüme edilmiş değildir.

C. Hanif'in Manzum Kırk Hadis Şerhi

Hanif'e ait kırk hadis şerhinin tek nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi / Hamidiye 1091 numaralı yazmanın başındaki ilk yedi varakta mevcuttur.¹⁶ Yazmanın diğer kısmında da Hanif'in mürettep divanı bulunmaktadır. Her sayfada 19 satır bulunan yazma talik hatla yazılmıştır ve toplam 140 varaktan oluşmaktadır.

kısımında kırk hadis şerhine başladığını söylerken (b.45) yine şerh kelimesini kullanıyor. Biz de bundan dolayı başlıkta şerh kelimesini kullandık.

¹² Sabahattin Küçük, "Münif'in Kırk Hadis Tercümesi", A.Ü. Türkoloji Dergisi, 12.Cilt, Ankara 1997, s.89-105.

¹³ A. Karahan, a.g.m. s. 365

¹⁴ Necib Asım, "Hadis-i Erba'in Tercümeleri", *Millî Tetebbular Mecmuası*, İstanbul 1331, c. II, sy. 4, s. 143-165. Bu neşirden önce Câmî ve Nevâî'nin *Çihil Hadis*'i, Hafız Mehmed Zühtü tarafından kendi tercümesi ile birlikte Trabzon'da h. 1324 yılında yayımlanmıştır.

¹⁵ Ahmet Sevgi, "Câmî'nin Kırk Hadisi'nin Türkçe ve Arapça Manzum Bir Tercümesi Üzerine", *Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi*, Sayı 7, İstanbul 1993, s.517-536.

¹⁶ Hanif'in hayatı için bkz. Cemal Aksu, *İbrahim Hanif Divanı*, İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996; Cemil Akpınar, "Hanif İbrahim Efendi", *DİA*, c. 16., s. 39-42; Cemal Aksu, "İbrahim Hanif Efendi", *Hikmet*, Makedonya, Mayıs 2004.

Hanif'in kırk hadis şerhinden evvel Türk Edebiyatındaki diğer kırk hadislerden ve özellikle de Molla Câmî ve takipçilerinden kısaca bahsetmemizin sebebi bu eserin önceki örneklere benzer ve farklı yönlerinin olmasıdır. Meselâ Hanif'in eseri 45 beyit tutan manzum bir girişle başlar ki bu Nevâî'nin tercümesini hatırlatır. Münacaat kısmında Hz. Adem'en itibaren bazı Peygamberlerin isimlerine temas edilir. Önce Hz. Adem'in topraktan yaratılması, ona en güzel sûretin verilmesi anlatılır. Hz. Musa'nın Tûr-ı Sînâ'da Allah ile konuşması, elindeki asânın ejderhaya dönüşmesi, Hz. İsa'nın ölümlere can vermesinin anlatıldığı beyitlerin ardından Hz. İbrahim'in Nemrut tarafından ateşe atılması konu edilir. Allah aşkı ile Hz. İsmail canını vermeye razı olmuştur. Hz. Nuh'u Tufandan koruyan, Hz. Süleyman'ı dünyaya sultan eden, Hz. Yunus'u balığın karnında doyuran hep Allah Tealâdır. Lokman, Allah'ın lütfuyla hazık bir hekim olmuştur. Circis Peygamber, Allah aşkıyla vücudunu terk etmiştir. Hz. Yakup çektiği hicran acısıyla, Hz. Eyüp ise çektiği dertlerde konu edilir. Daha sonra Miraca layık olan Hz. Muhammed yaratılmıştır. Karanlık geceye doğmuş o dolunayın yanağın nûru Allah'ın nurundandır. Daha başka ifadelerle Hz. Muhammed'in seçkin konumu da belirtildikten sonra insanların durumu anlatılır. İnsanlardan bazıları gülerken bazıları bülbül gibi inleyip durmaktadır. Kârûn kadar zengin olanların yanında göz yaşları Ceyhun nehrine dönenler vardır, vs. Leyla ve Mecnûn, İbrahim Ethem, Hallac-ı Mansur ve Nesîmî bu kısımda zikredilen tarihî şahıslardır. Şaire göre gizli açık bütün olayları anlamak için Peygamber'in açıklamalarına ihtiyaç vardır. Giriş kısmının bu beyitleri şöyledir:

Zâhir ü bâtına sensin zâhir
 Hikmetiñ kendüye oldu sâtir
 Lîk lâzım k'ola çeşm-i bünyâ
 Tâecessüm ede her bir eşyâ
 Ey keremkâr-ı hüdâvend-i ahad
 Etme bu sırra Hanîf'i eb'ad

(b. 42-44)

Bu bir nev'i sebep-i teliftir ki seçilen hadislerde de bu konuya özen gösterilmiştir. Böyle bir bağlantı yapıldıktan sonra kırk hadis tercümesine geçilir.

Câmî ve takipçileri gibi her hadis bir kıt'a ile tercüme edilmektedir. Her kıt'anın üst kısmında hadisin sened kısmı değil sadece birkaç ibarelik metni verilmektedir. Vezin konusunda ise birkaç farklı aruz bahri kullanılmasıyla diğer tercümelerden ayrılır. Kullanılan vezinler şöyle tespit edilebilir:

Fe i lâ tün Fe i lâ tün Fe i lün (45 beyitlik giriş kısmı ile 18 hadis, Hadis numaraları: 1-7, 11, 12, 14-19, 21, 22, 34)

Fe i lâ tün Me fâ i lün Fe i lün (19 hadis; Hadis numaraları: 8-10, 13, 20, 23-33, 35, 37, 38)

Fâ i lâ tün Fâ i lâ tün Fâ i lün (39 numaralı hadis)

Fe i lâ tün Fe i lâ tün Fe i lâ tün Fe i lün (36 numaralı hadis)

Müf te i lün Fâ i lün Müf te i lün Fâ i lün (40 numaralı hadis)

33. kıt'anın ardından şair bundan sonraki hadislerin tercümesinde değişik bir yol takip ettiğini belirtmek amacıyla bir beyit söyler (b 112) ve böylece 34. kıt'adan itibaren son mısralarda hadisler Arapça ibare şeklinde verilir.

Bazı hadisler dışında seçilen hadisler de Molla Câmî ve takipçilerinden farklıdır. Benzer hadislerden iki tanesi ve tercümeleri, eserleri kıyaslamak bakımından şöyle verilebilir:

(*Kanaat tükenmez bir hazinedir*)

Nevâî: Hırsdın kiçkil o gamîdür kim
Hadd ü gâyet anga imes peydâ
Tut kanâ'at kim ol irür mâlî
Ki nihâyet anga imes peydâ

Nâbî: Dâde-i Hak ile olan horsend
Dâver-i mülk-i istirahatdir
Bir tükenmez hazine isterseñ
Bil ki gencîne-i kanâ'atdir

Hanîf: Eylemez âdemi ganî emvâl
Ki gınâ behre-i kanâ'atdir
Târik-i hırs olan fakîr ise de
Yine gencûr-ı gencîne-i devletdir

(*Sabah uykusu rızka manidir.*)

Nevâî: Subh uykusın o ki eyledi terk
Rızk nûrın özige tüş körgey
Ol ki gafletdin itti nevm-i sabûh
Bu şerefni meger ki tüş körgey

Nâbî: Kesb-i erzâk için seher-hîzi
Başka bir ne'met-i ilâhîdir
Mânî-i kesb-i ni'met-i dâreyn
Lezzet-i hâb-ı subhgâhîdir

Hanîf: Yatma vakt-i seherde âgâh ol
Bulma gel nevm-i subhla keselân
Üstüne itmeye tulû' güneş
İrmeye tâ ki rızkıña noksân

Eserde Peygamber'in farklı farklı isim ve sıfatlarla zikredildiği görülmektedir. Evvelâ her kıtanın üstünde hadisın kısa bir ibaresinden önce kâle (dedi) kelimesinin ardından, seyyidü'l-enâm, Nebî 'aleyhisselâm, Rasulullah, Seyyidü'l-asfiyâ, sâhibü'l-Kur'ân, menbau'l-irfân, habîbullâh, sâhibü't-tâc ve'l-mi'râc, hayrî'l-verâ, rasulü's-sakaleyn, Ahmedü'l-muhtâr, şefî'ü'l-enâm, fahrü'l-evvelîn, habîbü erhamürrahimîn, hatemü'l-enbiyâ, Muhammed Mustafa, şefîü'l-

ümme, rasûlü Rabbi ganî, kirâmü'n-nâs, esdaku'l-hulki, farru'l-enbiyâ, habîbullâh, şefî'u'l-mahşer, rasulu Rabbi'l-âlemîn, cevâmiu'l-kelâm, senedü'l-enbiyâ, nûru arşullâh, fahru'l-mürselîn, hatemü'l-enbie gibi isim ve sıfatlarla Hz. Peygamber zikredilir. Şair bu kısımda, 'tercüme ettiği hadise uygun bir sıfat kullanmaya , meselâ ilimle ilgili hadis için menbau'l-irfân; insanlara iyilik etmekle ilgili hadiste hayru'l-verâ sıfatlarını kullanmıştır.

Peygamberin, metin kısmında geçen isim ve sıfatları ise şunlardır: Güher-i vâlâ-şân, mâh, keremkâr-ı hüdvâvend-i ahad, şeh-i vâlâ-dergâh, fahr-ı âlem, kibel-i izzet, Ahmet, habîb-i Rahman, mahrem-i Mevlâ, Habîb-i Mevlâ, Habîb-i Hak, Şeh-i tâcdâr-ı mâ-evhâ, Peygamber, hazret-i pâdişâh-ı her dü serâ, pâdişah-ı yevm-i haşr, mefhar-i âlem, Mustafa, hayru'l-beşer.

D. METİN

- 1 Ey cenâb-ı kerem issi Mevlâ
Bezli-i cüd u keremiñ *lâ-yuħşâ*
Cümleyi luţfuña kıldıñ mazhar
Mâ şekernâk dedi Peygamber
- 3 Tinden Âdem'i kıldıñ peydâ
Hem buyurduñ *veleķad kerremnâ*
Ya'ni ol sîreti taķdîr etdiñ
Ĥâki luţfuñ ile iksîr etdiñ
Şân-ı vâlâsına kıldıñ ta'zîm
Ĥadr-ı a'lâsına etdiñ tekrîm
- 6 Geldi nesliyle niçe pâk nijâd
Etdi ma'mûre-i kevni âbâd
Hikmetiñ bahri Ĥatı vâsi'dir
Anda ifham ü Ĥired zâyî'dir
Eylediñ Ĥazret-i Mûsâ'yı kelîm
Tür-ı Sînâ'da edip anı nedîm
- 9 Eylediñ bunca na'îmi i'tâ
Oldu destinde 'aşâ ejderhâ
Cümleye bâb-ı na'îmiñ meftûħ
Dem-i 'İsâ'yı iden sensin rûħ
Zât-ı İbrâhim'e ey Rabb-i RaĤîm
Eylediñ âteş-i Nemrûd'u na'îm
- 12 'Aşķ-ı pâkiñ ile ey Rabb-i Celîl
Cân verdi yoluña İsmâ'îl
Cümleye bezli-i iħsân etdiñ
Nûħ'u âzâde-i tûfân etdiñ

- Eylediñ dehre Süleymān'ı emir
 'Ālemi zātına kıldıñ teşhîr
- 15 Hikmetiñ beste eder efvâhı
 Yûnus'u etdi ğidâ-yı mâhî
 Kimine 'aşk u harâret verdiñ
 Zât-ı Loġmān'a hazâkat verdiñ
 'Aşk-ı pâkiñ ile ey Rabb-i Vedûd
 Etdi Circîs Nebî terk-i vücûd
- 18 Kimini hicr ile Ya'ķûb etdiñ
 Kimini derd ile Eyyûb etdiñ
 Bâ-ġuşûş ol güher-i vâlâ-şân
 Mûcib-i ġulġ-ı serâ-yı imkân
 Olmadıñ mürtesim-i naġş-ı şıfât
 Zâtıña eylediñ anı mir'at
- 21 Eylediñ secdegeh-i ehl-i niyâz
 Enbiyâ ġayline ġıldın mümtâz
 Zâtını lâyıġ-ı Mi'râc etdiñ
 'Ālemi kendüye muġtâc etdiñ
 Böyle bedr oldu cihâna ol mah
 Nûr-ı ruġsâresi *min nûrillah*
- 24 Şân-ı vâlâsına dendi *Levlâk*
 Ana buyruldu *vemâ erselnâk*
 Ola Mevlâ'dan ana bunca şalât
 Tâ dem-i meşgalesâz-ı 'Arasât
 Muġtelif gerdiş edince dolâb
 Dil-i dānâya düşer istiġrâb
- 27 Lâyıġ-ı levġ-i derûn olsa maġall
 Remz-i *lâ yûs'elî 'ammâ yef'al*
 Kimini ġül gibi handân etdiñ
 Kimini bülbül-i nālân etdiñ
 Kimini mal ile ġıldıñ Ķârûn
 Kiminin yaşını etdiñ Ceyġûn
- 30 Kimi üftâde-i ġâk-i ġabrâ
 Kimi dildâde-i semt-i aġzâ
 Kiminiñ düşmez elinden tesbîġ
 Zikr ü fikri kiminiñ fi'l-i ġabîġ
 Kiminiñ olmada a'mâli ġabûl
 Kiminiñ mezra'ası bî-maġşûl
- 33 Kimine etmiş eşer bād-ı şabâ

- Kiminiñ gülşeni bî-neşv ü nemā
 Kimi seccāde-nişin-i 'uzlet
 Kimisi pāder-i rāh-ı gayret
 Kimisi halka-be-güş-ı eşrār
 Kimi bīmār u kimisi bīdār
- 36 Kimisi hırkaya çekmiş başın
 Kimi tırmaz aqıdır gōzyaşın
 Kimi Leylī vü kimisi Mecnūn
 Kimi memnūn ve kimisi maḥzūn
 'Aşk-ı pākiñ ile ey Rabb-i Ğafūr
 Oldu berdār cenāb-ı Mansūr
- 39 Kalmadı levḥ-i dilinde sāmān
 Oldu 'aşkıñla Nesīmī 'uryān
 Verdi lezzet āña renc-i müdgām
 Terk-i tāc etdi cenāb-ı Edhem
 Bülbülü gör niye efgān eyler
 Gül nedir kim anı nālān eyler
- 42 Zāhir ü bātına sensin zāhir
 Hikmetiñ kendüye oldu sātir
 Lāk lāzım k'ola çeşm-i bünyā
 Tāecessüm ede her bir eşyā
 Ey keremkār-ı hüdāvend-i aḥad
 Etme bu sırra Ḥanīf'i eb'ad
- 45 Nuḫkunuñ ey şeh-i vālā dergāh
 Başladım şerhine ben bismillah

1

(Et-tāibü mine'zzenbi ke men lā zenbe leh/ Günahına tevbe eden günah işlememiş gibidir.)

Seniñ ey tūḫ-i remz-i esrār
 Zıkr-i her bārın ola istiğfār
 Der ḥadīşinde o faḫr-ı 'ālem
 Tābiye mağfired eyler Gaffār

2

(El- mü'minü men lā yahlū min illetin ev kılletin ev zilletin/ Mümin olan - dünyada- hastalıktan, fakirlikten ve zavallılıktan kurtulmaz.)

- 48 Mü'min-i ḥāş olan olmaz ḥālī
 'İlet ü kıllet ile zilletden
 Oldu merdān-ı Hüdā'ya bu kerem
 Bir hedāyā kıbel-i 'izzetden

3

(Men fessere'l-kur'âne bi rāyeti fe kad kefere / Kim Kur'anı kendi şahsî görüşüyle yorumlarsa küfre düşer.)

- Eyleyen re'yi kelâmı tefsîr
Erişir küfre ne'uzu billah
Nem-i feyziyle bulan neşv ü nemâ
51 Oldu her sırr-ı sühandan āgâh

4

(Men teşebbehe kavmen fe hüve minhüm / Bir kavme benzemeye çalışan onlardan sayılır.)

- Olagör merd-i Hâk'a hem-zânû
Seni anlarla şümâr eyleye Hâk
Ağz eder çünkü muķârin hükmün
Kendiñi iylere eyle mülhâk

5

(Men zâre kabrî vecebet lehü şefâ'atî / Kabrimizi ziyaret edene şefaetim vacip olur.)

- 54 Zâ'ir-i merķad olan merdâna
Olmaz elţâf-ı Hüdâ bigâne
Etdi tebşir-i şefâ'at Aḥmed
Tâ muţahhar gele ol dîvâna

6

(Eşrâfü ümmetî hameletü'l-Kur'an / Ümmetimin en şerefliileri Kur'an'ı ezberleyenlerdir.)

- Ümemiñ eşrefidir ol insan
K'ola ezķâr-ı lisânı Kur'an
57 Bu ḥadiş içre edip isti'lâm
Böyle buyurdu Ḥabîb-i Raḥmân

7

(El- hayâu mine'l-îmân / Haya imandandır.)

- Ola pîşeñ heme 'âr u ğayret
Münḥarif olma reh-i 'irfândan
Olma bî-'âr şaķın kim zîrâ
Oldu 'âlemde ḥayâ imândan

8

(Efdalü'z-zikri lâilâhe illallâh ve efdalu'd-du'â elhamdulillâh / Zikrin en güzeli lailâhe illallah, duanın en güzeli de elhamdülillahdır.)

- 60 Oldu ezķârîñ efdalı ḥaķķâ
Maṭla'-ı lâilâhe illallah

Hem duānıñ da eşrefidir bu
Kim ola ez-derün ħamdallah

9

(Kalbu'l-mü'mini arşu'llāhi / Müminin kalbi Allah'ın yanındadır.)

63 Dest-i luţfuñla ede gör ta'mir
Dil-i mü'min ki beyt-i Mevlâdır
Şaķın olma hemiŝe seng-endâz
Ķalb-i mü'min ki 'arş-ı a'lâdır

10

(Men ehyâ leyleteyni lem yemüt kalbuhū yevme temütü'l-kulūbe / İki
geceyi ihya edenin, kalblerin öldüğü günde kalbi ölmez.

Şeb-i 'ıydini edenin ihyâ
Ķalbi olmaz ŝumarda mevtâ
Bu peyâm-ı ŝaĥîḥ içinde meger
Böyle buyurdu mahrem-i Mevlâ

11

(Hayru'n-nâsi men yenfa'u'n-nâse / İnsanların hayırlısı diğerk insanlara
hayırlı olandır.

66 Nâs içinde ŝu kişi ehvendir
Nâsa enfa' ola her aĥvâli
Eyleye ĥalka medâr-ı himmet
Ola iĥvânına sa'yı 'âlî

12

(Es-sadakatü teruddü'l-belâe ve tüzidü'l-ömre / Sadaka belâyı önler, ömrü
artırır.)

69 Olmaya cây-ı ĝarâbet gerçi
Şadaķa 'ömre olursa bereke
Hem belâyı da ref' itse gerek
Güş-ı cân ur bu meserret ĥabere

13

(Li külli dâin devâun ve devâu'z-zünubi el istiğfâru / Her derdin bir devası
vardır, günahın devası da istiğfardır.)

Ĥazret-i Ĥaķ kemâl-i luţfuñdan
İtdi her derde bir devâ izĥâr
Derd-i 'iŝyâna da bu kâfidir
Merhem-i çâresâz-ı istiğfâr

14

(Ed-dünyâ sicnü'l-mü'mini ve cennetü'l-kâfiri / Dünya müminin
hapishanesi, kafirin de cennetidir.)

72 İftiĥâr eyle kudür-ı dehre
Öyle buyurdu Ĥabîb-i Mevlâ

Bedel-i cennet olup küffāra
Mü'mine dār-ı miḥendir dünyā

15

(Ed-dünyā mezra'atü'l-āhireti / Dünya ahiretin tarlasıdır.)

Ne ise dünyede dest-i āverdiñ
Odur 'uqbāda olan çehre-nümā
75 Haber-i pāk-ı Habīb-i Ḥaḫ'da
Mezra'-ı aḫiret oldu dünyā

16

(Şefā'tı li ehli'l-kebāiri min ümmetī / Şefaaim ümmetimin büyük günah işleyenlerinedir.)

Bezl idüp mü'mine cūd-ı luḫfun
Öyle bir va'di-i şefā'at kıldı
Eylemez ümmetini ol maḫrūm
İki āfāka da raḫmet geldi

17

(Men 'arefe nefsehū fekad 'arefe rabbehū / Nefsini bilen Rabbini bilir.)

78 Merdüm-i ehl-i basiret her dem
Hep teecessümde görür eşyāyı
Kendinin n'olduğunu vehm etse
Ol kişi bilmiş olur Mevlā'yı

18

(El- müslimü men selime'l-müslimüne min lisānihī ve yedihī / Müslüman dilinden ve elinden diğerk müslümaların zarar görmediği kimsedir.)

Mü'min oldur ki ricālullahiñ
Birisin eylemeye dil-āzār
81 Ger lisānından eger destinden
Etmeye kimseyi āzürde-i ḫār

19

(Mevtu'l-fukarāi rāhatün / Fakirin ölümü rahattır.)

Faḫr bir pīrehen-i āteşdir
Edemez kimse anıñla ülfet
Fuḫara rāḫata ermez tā kim
Ḥaḫ ile etmeyicek ḫurbiyyet

20

(El-fakru fahrī / Fakirlik övüncümdür.)

84 Faḫr ile faḫr ederdı 'ālemde
O şeh-i tācdār-ı mā-evḫā
Merd işeñ ḫılma 'āleme rağbet
Öyle ḫāf-ı ğınāda ol 'anḫā

21

(Men ekreme 'ālīmen fekad ekremenī / Alime kim ikram ederse bana ikram etmiş olur.)

- Ede gör ehl-i 'ulūma rağbet
Merd iseñ eyle maķāmin berter
87 'Ālime olsa ger 'izz ü ikrām
Bañadır dedi hemān Peyğamber

22

(El-mü'minüne lā yemūtüne bel yenķulüne min dāri'l-fenāi ilā dāri'l-beķāi / Müminler ölmez; sadece fenā yurdundan (dünyadan) beķā yurduna (āhirete) göç ederler.)

- Mü'miniñ dilleri olmaz mürde
Etse de farz edelim terk-i cihān
Ķalb eder dār-ı fenāyı Ķulde
Eylese terk-i serā-yı imķān

23

(El-va'du deynün / Söz vermek borçtur.)

- 90 Va'd olan birisine nesne hemān
Boynuña bār olur seniñ Bī-çün
Çünkü va'd eylediñ vefā eyle
Olma beyhüde gözgöre medyün

24

(Efdalü't-tehāyā en-nedmü tevbetün / En güzel ibadet tövbedir.)

- Etdiğiñ cürme nādım ol zīrā
Ki nedāmet 'ilāc-ı şāfidir
93 MaĶv-ı 'işıyāna ez-zebān-ı derün
Tövbe etmek ana mükāfidir

25

(Es-subhatü temna'u'r-rızka / Sabah uykusu rızka manidir.)

- Yatma vaķt-i seĶerde āğāh ol
Bulma gel nevm-i şubĶla keselān
Üstüne itmeye tulu' güneş
İrmeye tā ki rızķıña noķşan

26

(İrhamū men fi'l-'arzi yerhamkum men fi's-semāi / Dünyadakilere merhamet et ki göktekiler de sana merhamet etsin.)

- 96 MerĶamet ķıl maĶall-i merĶamete
Saña da raĶm ide Ķüdā-yı kerīm
Başma pāmāl-i Ķāk-ı zillate kim
Saña ehl-i semā da ola raĶīm

27

(Men kâne āhirü'l-kelāmihî lāilāhe illallāh dahale'l-cennete / Son nefesinde Lailahe illallah diyen cennete girer.)

Dem-i āhirde olsa ger ādem
Nāṭıq-ı lā ilāhe illallāh
99 O şerefmeni yevm-i maşşerde
Dāḥil-i sahn-ı cennet ide ilāh

28

(Ed-dünyā sā'atü fec'alhā tā'aten / Dünya hayatı kısadır, onu da ibadetle geçir.)

Merd iseñ safhağāh-ı 'ālemde
İde 'ömrün güzār tā'atle
Çünkü dünyā zamān-ı sa'atdür
Anı da zāyi' itme ğafletle

29

(Men tevāza'a rafā'allāhu ve men tekebbera vaza'allāhu / Kim mütevazi olursa Allah onu yükseltir, kim de kibirlenirse Allah onu alçaltır.)

102 İde ehl-i tevāzu'un Mevlā
Ḳadrini öyle fāyıḳu'l-eşbāh
Ol ki ālāyişe tekebbür ede
Anı eyler vażī' Rabb-i ilah

30

(İnne eksera ehli'l-cenneti belehün / Cennet ehlinin çoğu akılsızlardandır.)

İtme ef'ālide şaḳın hīle
Ḥāzret-i Ḥāḳ 'alīmdir esrāra
105 Ekşerī ehl-i cennet ebleh olur
Şadıḳ ol sen de merd iseñ kāra

31

(El kanā'atü kenzün lā yefna' / Kanaat tükenmez bir hazinedir.)

Eylemez ādemi ğanī emvāl
Ki ğnā behre-i ḳanā'atdır
Ṭārik-i hırş olan faḳīr ise de
Yine gencür-ı genc-i devletdir

32

(Efdalü's-sadakati kelimetü hakkin / Sadakanın en güzeli doğru sözdür.)

108 Oldu 'ālemde efdalü's-şadaḳa
Ḥāḳ sözü toĝru eylemek inhā
Merd iseñ Ḥāḳ kelāmu ketm etme
Ḥasene nāili ḳılır Mevlā

33

(El-kelimetü't-tayyibetü sadakatün / Güzel söz sadakadır.)

- 111 Ehl-i hâcâta ide hânde lebiñ
Bula tesliyyet-i derünü hemân
Eyü söz defter-i 'amelde meger
Şadaqayla olur heman yeksân
Oldu bu gevher-i vâlâ-manzar
Tarz-ı âhîr vâdî-i diger

34

(Keşretü'd-dıhki tümiytü'l-çalbe / Çok gülmek kalbi öldürür.)

- 114 Merd iseñ levh-i derün-ı dilden
Çalış efkâr-ı sivâyı selbe
Olma tıflân gibi hânde-künân
Keşretü'd-dıhki tümiytü'l-çalbe

35

(El-kāsibü habîbullahi / Helal mal kazananı Allah sever.)

- 117 Kesb-i māl-ı helâle kıl dikkat
Eyle destin harâmdan kütâh
Hâzret-i pâdişâh-ı her dü serâ
Dedi *el-kāsibü habîbullah*

36

(Uflubü'l-'ilme mine'l-mehdi ile'l-laḥdi / Beşikten mezara kadar ilim öğreniniz.)

Şarf-ı nakdîne-i 'ömr eyle kemâl ü 'ilme
Kâr-ı merdân-ı Hüdâ tâ ezeli böyle idi
Nuşh idüp ümmetine böyle o faḥr-i 'âlem
Uflubü'l-'ilme mine'l-mehd ile'l-laḥd dedi

37

(El-'âlimü habîbullahi / Alim Allah'ın sevgilisidir.)

- 120 Eyle taḥşîl-i 'ilm ü fenne heves
Bu suḥandan netice ol âgâh
Ya'ni ol pâdişâh-ı yevm-i ḥaşr
Dedi *el-'âlimü habîullâh*

38

(Ḥayrukum men te'alleme'l-Ḳur'âne ve 'allemehü / Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir)

- 123 Merd iseñ sen de dehr-i fânide
Kalbiñi eyle münci-'i 'irfân
Dedi zîrâ o meḥar-ı 'âlem
Ḥayrukum men te'alleme'l-Ḳur'ân

39

(İnneme'l a 'mālū bin-niyāti / Ameller niyetlere göredir)

Her 'amelde terk-i 'ihlāş eylemek

'Ārife bir hayli taḫsīrātdır .

Bir haberde nuḫk-ı pāk-ı Muşafā

*İnneme'l a 'mālū bin niyāt*dır

40

(Ennecātü fi 'ş-şıdḫı / Kurtuluş doğruluktur.)

126

Mürteḫib-i kizb olan kendüyi bednām eder

Eyle edā ṭoḡrusun her ne ise hayr u şer

Ol bu güherpāreniñ vāḫıf-ı sırrı yine

Ennecātü fi 'ş-şıdḫ dedi o hayrū'l-beşer**Sonuç:**

Metnini neşrettiğimiz Hanif'in Manzum Kırk Hadis Şerhi isimli eseri, kırk hadis geleneğinin onsekizinci yüzyıldaki örneklerinden biridir. Şair, eserin başına bir sebab-i telif bölümü koymakla ve her hadisi dört mısralık kıt'alar halinde şerh etmekle kırk hadis geleneğinin genel sayılabilecek kurallarına uymuştur. Bu genel kuralların ilk belirleyicisi de Molla Câmî'dir ki Hanif'in eseri de gerek şekil gerekse seçilen hadislerdeki benzerlik sebebiyle Câmî ekolüne yakındır. Seçilen hadislere bakıldığında bunların daha çok inanç, ibadet, toplumsal hayat ve ahlakla ilgili öğütleri barındırdığı görülür. Bu sebeple eser, tek bir konuya ayrılmamış, muhtelif konularda seçilen hadislere yer vermiştir.